

Pribeh konzervátorskej a reštaurátorskej realizácie *A konzerválás és restaurálás megvalósításának menete*

olejomaľby na plátne zo zbierok Východoslovenského múzea
v Košiciach
*vászonalapú olajfestmények a Kassai Kelet-Szlovákiai Múzeum
gyűjteményeiből*

Ignác Klimkovič: Osídľovanie /Jelenet a honfoglalásból/.

Vypracoval: Mgr.art. Rudolf Lacko, marec - jún 2018
Kidolgozta: Mgr.art. Rudolf Lacko, 2018. március - június

Obsah protokolárneho záznamu:
A protokolljegyzék tartalma:

1. Úvod
Bevezetés
2. Základné údaje o diele
A műtárgy alapadatai
3. Priebeh konzervátorskej a reštaurátorskej realizácie
A konzerválás és restaurálás megvalósításának menete
4. Použitý materiál
Felhasznált anyag
5. Pokyny pre majiteľa diela
Útmutató a műtárgy tulajdonosa számára
6. Fotodokumentácia
Fotódokumentáció

Úvod: *Bevezetés*

Predkladaný protokolárny záznam - Reštaurátorská dokumentácia – je dokumentáciou z priebehu konzervovania a reštaurovania olejomalby na plátne, od maliara košickej provinencie Ignáca Klimkoviča z roku 1838. Reštaurátorský výskum a návrh na konzervovanie a reštaurovanie vypracoval člen Komory reštaurátorov Mgr. art. Rudolf Lacko č. registrácie 156, so špecializáciou M3 - maľba na plátenej podložke. Práce na konzervátorskej a reštaurátorskej realizácii boli vykonané v súlade so znením zákona NR SR č. 200/94 Zb. o Komore reštaurátorov a v súlade so zákonom NR SR č. 49/2002 Zb. O ochrane pamiatkového fondu a v rozsahu § 5 vykonávacej vyhlášky MK SR č. 16/2003 Zb.

Konzervátorské a reštaurátorské úkony na tomto diele prebiehali v mesiacoch marec až jún 2018. Základným vstupom pre realizáciu výskumu bola požiadavka správcu t.j. Východoslovenského múzea v Košiciach.

Jelen protokolljegyzék – Restaurálási dokumentáció – a vászonalapú olajfestmény konzerválási és restaurálási folyamatának dokumentációja, a festmény 1838-ból, Klimkovics Ignác kassai festőtől, származik. A restaurátori kutatást és a konzerválási és restaurálási tervet a Restaurátorkamara tagja, Mgr. art. Rudolf Lacko (regisztrációs sz.: 156) dolgozta ki, aki M3 specializációval (vászonalapú festmény) rendelkezik. A konzerválási és restaurálási munkálatokat a Restaurátorkamaráról szóló NR SR 200/94 sz. törvénnyel összhangban és a műemlékek védelméről szóló NR SR 49/2002 sz. törvénynek megfelelően, illetve az MK SR 16/2003 sz. törvény 5. §-ának végrehajtási rendelete értelmében végezték el.

Az említett műtárgyon a konzerválási és restaurálási munkálatokat 2018 márciusától júniusig végeztük el. A kutatás kivitelezésének alapvető lépése a vezető intézmény, azaz a Kassai Kelet-Szlovákiai Múzeum kérelmének benyújtása volt.

Základné údaje o diele:

A műtárgy alapadatai:

Názov diela: Osídľovanie – Jelenet a honfoglalásból
Autor: Ignác Klimkovič
Datovanie: 1838
Technika: Závesný obraz – olejomalba na plátne
Rozmery: 144,5 X 204 cm
Evidenčné číslo: S 2542
Majiteľ: Východoslovenské múzeum Košice
Reštauroval: Mgr.art. Rudolf Lacko
Doba realizácie: marec - jún 2018

A műtárgy neve: Osídľovanie – Jelenet a honfoglalásból
Készítője: Klimkovics Ignác
Kora: 1838
Technika: Felakasztható kép – vászonalapú olajfestmény
Méreték: 144,5 X 204 cm
Leltári szám: S 2542
Tulajdonos: Kassai Kelet-Szlovákiai Múzeum
Restaurálta: Mgr. art. Rudolf Lacko
Megvalósítási idő: 2018. március - június

Priebeh konzervátorskej a reštaurátorskej realizácie: *A konzerválás és restaurálás megvalósításának menete:*

Vychádzajúc z výsledkov reštaurátorského výskumu bolo prvoradým cieľom spomalenie prirodzenej degradácie materiálnej podstaty predmetného výtvarného diela.

Prvoradou úlohou bola najmä stabilizácia nosiča, teda plátenej podložky. Preto prvým krokom v konzervátorských úkonoch bola dezinfekcia a preventívne opatrenie proti mikroflóre – roztočom a plesniam. Na tento úkon bol použitý dezinfekčný prostriedok na báze benzylakyl dimetylamónia, aplikovaný formou aerosolu rozprašovačom na zadnú stranu podložky. Nasledovalo upevňovanie uvoľnených farebných vrstiev pomocou aplikácie 5% roztoku želatíny do krakiel v okolí úbytkov farebných vrstiev. Tretím krokom bolo sňatie plátna z podrámu. Nasledovalo odstránenie depozitných znečistení zo zadnej strany plátenej podložky. To bolo realizované mechanicky pomocou skalpela, mäkkých kefiek a štetinových štetcov. Ako ďalší úkon bolo zrealizované odstraňovanie depozitného znečistenia z prednej strany a odstránenie lakovej sekundárnej vrstvy, čím sa prinavrátil pôvodný výtvarno-estetický výraz diela. Na to boli použité zmes terpentínu a etylénglykolu a etanol neutralizovaný terpentínom. Po odstránení depozitného znečistenia a tónovaného laku boli zistené autorské korektúry maľby. Konkrétne na oblohe v centre výjavu, kde sa nachádzajú kopce v treťom pláne, boli tieto potlačené svetlou vrstvou neapolskej žlte. Podobne v dolnom ľavom rohu bola pôvodne pastóznejšia podmaľba na úrovni nôh sediacej skupiny a červená čiapka na zemi bola pôvodne viac zahnutá. Vzhľadom na to, že ich realizátor reštaurátorského zásahu chápe ako autorské korektúry, nebudú sa odhaľovať a reinterpretovať. Šiestym krokom v procese reštaurovania bolo scelovanie mechanických poškodení plátenej podložky. Tu boli na miesta úbytkov vyhotovené záplaty primeraných tvarov a veľkosti z ľanového plátna impregnovaného 5% želatínou. Na miesta úbytkov boli prilepené voskovoživičnou zmesou a zafixované netkanou textíliou – vlizelínom. Rezné poškodenia boli spevnené niťami z ľanového plátna, lepené a fixované rovnakým postupom a materiálmi ako záplaty. Nasledovala príprava dublovacieho plátna. Plátno bolo vyprané v horúcej vode a vyžehlené. Po napnutí na pomocný podrám, bolo impregnované 7% želatínovou vodou konzervovanou benzylakyl dimetylamóniom. Dublovanie na novú plátnú podložku bolo realizované na voskovoživičné adhéziivo Bewa 371. Ako ďalší krok nasledovalo vyhotovenie nového nosného podrámu. Tento podrám bol stabilizovaný preventívnym náterom Chemolux proti drevokaznému hmyzu a plesniam.

Po napnutí nadublovaného plátna na nový podrám nasledovalo tmelenie úbytkov farebných vrstiev kriedovo-želatínovým 5% tmelom. Po vybrúsení a izolácii povrchu tmelov nasledovalo výtvarné zhodnotenie farebných vrstiev v miestach predratia, či úbytku čiarkovou retušou. Ako materiál boli zvolené akvarelové a v miestach predratia originálu aj živičné farby. Dôvodom bola stabilita a reverzibilitnosť tohto zásahu. Povrch maľby bol na záver zabezpečený ochranným náterom voskovo-živičného laku. Ten zamedzí prístup vzduchu a prachu k povrchu farebných vrstiev, zlepši optické vlastnosti farieb a tiež predĺži ich životnosť.

A restaurátori kutatás eredményei alapján az elsődleges cél az adott képzőművészeti tárgy anyagának természetes pusztulási folyamatának lassítása volt. Az elsődleges feladatunk a hordozó, azaz a vászonalap stabilitása volt. Ezért a konzerválási eljárás első lépése a fertőtlenítés és a mikroflóra – atkák, penész – elleni megelőző intézkedések végrehajtása volt. Erre a célra a hordozó hátoldalán aeroszol-adagoló segítségével benzil-alkil-dimetil-ammónium alapú vegyszert használtunk, majd a meglazult festékrétegek rögzítése következett, ezt a hiányzó festékrétegek körüli repedésekbe 5%-os zselatinoldat segítségével végeztük el. Harmadik lépésként leválasztottuk a vásznat a vakkeretről. A vásznhordozó hátoldaláról a tárolás során ért szennyeződések eltávolítása következett. Ezt mechanikusan, szike, puha kefék és sörteecsetek segítségével hajtottuk végre. A következő feladat az előoldalon képződött, valamint a tárolás során ért szennyeződések és a másodlagos lakkréteg eltávolítása volt. Az említett beavatkozások visszaadták a mű eredeti képzőművészeti és esztétikai minőségét. Ehhez terpentín és etilénlikol keverékét, illetve terpentinnel semlegesített etanolt használtunk. A tárolás során ért szennyeződések és a színes fedőlakk eltávolítását követően fedeztük fel a festményen az alkotó saját kezű korrektúráit. Konkrétan az égbolton, a jelenet közepén, ahol a harmadik síkon dombok találhatóak, nápolyi sárga világos rétegű lenyomatokról van szó. Hasonlóan a bal alsó sarokban, eredetileg az ülőhelyzetben lévő csoport lábaival egy vonalban pasztózusabb aláfestés volt, és a földön heverő piros sapka jobban be volt hajlítva. Tekintettel arra, hogy a restaurátori beavatkozások végrehajtója ezekre úgy tekint mint az alkotó által elvégzett korrektúrákra, nem fogja felfedni és újraértelmezni. A restaurálási folyamat hatodik lépése a vásznhordozó mechanikus sérüléseinek javítása volt. A hiányzó részek helyére megfelelő formájú és nagyságú, lenvászonból készült 5%-os zselatinnal impregnált foltokat használtunk. A foltokat a hiányzó helyekre viasz-gyanta keverékkel ragasztottuk és nem szövött textiliákkal rögzítettük – vlizelinnel. A vágási sérüléseket lenvászonfonallal erősítettük meg,

ugyanolyan módon és anyagokkal ragasztottuk és rögzítettük, mint a foltok esetében. A dublázott vászon elkészítése következett. A vásznat forró vízben kimostuk és kivasaltuk. A segédvakkeretre való feszítés után benzil-alkil-dimetil-ammoniummal tartósított, 7%-os zselatinos vízzel impregnáltuk. Az új vászonalapra történő dublázást Bewa 371 viaszgyanta ragasztóanyag segítségével végeztük el. A következő lépés az új hordozó vakkeret elkészítése volt. Ezt a vakkeretet fakártevő rovarok és penész ellen megelőzésszerűen védő festékekkel – Chemoluxszal stabilizáltuk. A dublázott vászon új vakkeretre történő rögzítése után a hiányzó festékrétegek tömítése következett 5%-os kréta-zselatin kötőanyaggal. A kötőanyag felületének csiszolása és elkülönítése után a festékrétegek képzőművészeti kiértékelése következett a kopott és hiányos részeken vonalkázott retussal. Ehhez akvarellfestéket és az eredeti kopott részeken pedig gyantafestéket is használtunk. A beavatkozás oka a stabilitás és reverzibilitás volt. Végül a festmény felületét védőbevonattal, viaszgyanta lakkal biztosítottuk. Ez megakadályozza a levegő és a por beáramlását a festékrétegek felületéhez, javítja a festékek optikai tulajdonságait, illetve meghosszabbítja élettartamukat.

Použitý materiál:
Felhasznált anyag:

Na realizáciu týchto konzervátorských a reštaurátorských úkonov boli použité nasledovné materiály a náradia:

fotoaparát, počítač, tlačiareň, pinzety, skalpely, žehlička, napínacie kliešte, čalúnnicka zošívачka, kladivo, štetce, vata, klinčeky, technická želatína, destilovaná voda, plavená krieda, terpentínový olej, etanol, etylénglykol, lakový benzín, toluén, Bewa – voskovoživičné adhézivum, ľanové plátno, mäkké drevo, lignofix, plesnistop, damarová živica, včelý vosk a akvarelové farby.

A konzervátori és restaurátori feladatok végrehajtása során a következő anyagokat és eszközöket használtuk:

fényképezőgép, számítógép, nyomtató, csipeszek, szikék, vasaló, vászonszítógép, kárpitos tűzőgép, kalapács, ecsetek, vatta, szegecsek, technikai zselatin, desztillált víz, mesterkréta, terpentinolaj, etanol, etilénglikol, lakkbenzin, toluol, Bewa – viasz-gyanta ragasztóanyag, lenvászon, puhafa, lignofix, PlesniStop (gombaölőszer), damárgyanta, méhviasz és akvarellfestékek.

Pokyny pre majiteľa diela:
Útmutató a műtárgy tulajdonosa számára:

Aby sa zabezpečila kontinuita diela a aby nedochádzalo k ďalšej deštrukcii farebnej vrstvy a plátenej podložky, je nutné dodržiavať nasledovné:

Olejomalba na plátenej podložke vyžaduje, aby jej boli vytvorené vhodné klimatické podmienky. V prípade tohto typu pamiatky sa jedná o teplotu medzi 17 až 23 °C, relatívnu vlhkosť vzduchu 45 až 55% a zabezpečenie osvetlenia nepresahujúceho 200 luxov.

Pri dodržaní týchto podmienok je zaručená stabilita diela na niekoľko desiatok rokov.

A mű fennmaradásának, valamint a festékrétegek és a vászonhordozó további sérüléseinek elkerülése érdekében a következők feltétlen betartása szükséges:

A vászonalapú olajfestmény megfelelő klímafeltételeket igényel. Jelen műtárgy esetében ez 17-23°C hőmérsékletet, 45-55% relatív páratartalmat és 200 lux-ot nem meghaladó fényerősséget jelent.

Ezen feltételek betartása mellett a mű stabilitása néhány évtizedre garantált.

Fotodokumentácia:
Fotódokumentáció: